

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 8 § i lagen om garantipension, lagen om handikappförmåner och 103 § i folkpensionslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 8 § i lagen om garantipension, lagen om handikappförmåner och 103 § i folkpensionslagen (RP 50/2015 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Pasi Pajula, social- och hälsovårdsministeriet
- matematiker Henri Riuttala, Folkpensionsanstalten
- förmånschef Mikko Toivanen, Folkpensionsanstalten
- verksamhetsledare Leila Kekkonen, Finska Celiakiförbundet
- professor Pekka Collin, som representant för Finska Celiakiförbundet.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att lagen om garantipension ändras. Garantipensionens belopp höjs med 23 euro. Vidare ändras lagen om handikappförmåner så, att kostersättningen stryks bland förmånerna enligt lagen. Dessutom föreslås en precisering av bestämmelserna om utbetalning till Folkpensionsanstalten av statens andel av finansieringen av de förmåner som Folkpensionsanstalten betalar.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2016 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2016.

Betänkande ShUB 4/2015 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Garantipension

Det är mycket positivt att regeringen trots det svåra statsfinansiella läget föreslår att garantipensionen höjs med 23 euro. Det ger pensionärerna med de allra minsta pensionerna bättre försörjning och medverkar därmed till att förebygga fattigdom.

Kostersättning

I lagen om handikappförmåner föreslås kostersättningen på 23,60 euro till personer med celiaki bli slopad. Ändringen avser att förtydliga systemet med handikappförmåner eftersom de i princip inte beviljas direkt utifrån någon sjukdomsdiagnos eller funktionsnedsättning. Dessutom påverkas inte längre handikappbidraget för personer över 16 år eller vårdbidraget för pensionstagare av någon enskild sjukdomskostnad eftersom det krävs att bidragstagaren också ska ha nedsatt funktionsförmåga. Det finns alltså inga kriterier för kostersättning i det nuvarande systemet.

Celiaki är en autoimmun sjukdom. Det finns ingen läkemedelsbehandling mot sjukdomen utan den behandlas med kost, vilket innebär att vissa födoämnen måste undvikas. Personer med celiaki behöver glutenfria produkter, och de är fortfarande dyrare än konventionella produkter trots att utbudet på glutenfria varor har ökat. Men människor med födoämnesallergier kan också ha högre matkostnader än icke-allergiker. Personer med celiaki eller födoämnesallergi kan dock komponera kosten utan att de födoämnen som de ska undvika ersätts med dyrare varianter. I stället kan de nödvändiga näringsämnena komma från andra födoämnen. Sett i ett jämlikhetsperspektiv är det inte oproblemiskt att personer med en viss sjukdom får ersättning för att hålla sig till en viss kost. Det finns också andra sjukdomar där man måste hålla sig till en viss kost. För att få kostersättningen har personer med celiaki inte behövt köpa glutenfria produkter så ersättningen är inte jämförbar med läkemedelsersättningarna, eftersom de ges ut när man köper ersättningsgilla läkemedel. Inte heller i övrigt kan kostersättningen jämföras med läkemedelsersättningar eftersom läkemedelspriserna fastställs särskilt och läkemedlen säljs på apotek.

Utskottet godkänner förslaget att slopa kostersättningen för att generera de besparingar som är nödvändiga för att balansera upp statsfinanserna och av de skäl ovan som talar för likabehandling av människor med olika typer av sjukdomar. Samtidigt vill utskottet understryka att det av hälsofrämjande skäl och för prevention av sjukdomar är nödvändigt att personer med celiaki håller sig till en kost som inte innehåller födoämnen som är skadliga för dem. Om de gör avsteg från glutenfri kostbehandling, ökar deras sjuklighet samtidigt som hälso- och sjukvården får ökade kostnader. Följsamheten till kosten korrelerar med personernas kunskaper om celiaki och förståelse om sin sjukdom, visar studier. Därför bör hälso- och sjukvården stötta personer med celiaki med råd om egenvård, vägledning och uppföljning när kostersättningen slopas. Extra viktigt är det att motivera unga att hålla sig till kostråden för att minska följderna av obehandlad sjukdom. Egenvården spelar fortfarande en framträdande roll för att förebygga hälsoskador och hålla symtomen borta.

Det är viktigt att celiaki fortfarande beaktas när personer under 16 år beviljas handikappbidrag, precis som FPA säger i sina anvisningar för handikappförmåner. Personer under 16 år som har

Betänkande ShUB 4/2015 rd

celiaki eller hudceliaki har alltså fortfarande rätt att få handikappbidraget med grundbelopp som i dag är 93,28 euro. Rutinerna att upptäcka sjukdomen och motivera patienter under 16 år för behandlingen fanns redan innan kostersättningen infördes. Behovet att vidareutveckla handikappbidragen bör ses i det perspektivet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1–3 i proposition RP 50/2015 rd utan ändringar.

Helsingfors 3.11.2015

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
vice ordförande Hannakaisa Heikkinen cent
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Arja Juvonen saf
medlem Niilo Keränen cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Sanna Lauslahti saml (delvis)
medlem Anne Louhelainen saf
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst (delvis)
medlem Juha Pylväs cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Vesa-Matti Saarakkala saf
medlem Annika Saarikko cent (delvis)
medlem Kristiina Salonen sd (delvis)
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Martti Talja cent
ersättare Sari Tanus kd.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.

Betänkande ShUB 4/2015 rd Reservation 1

Reservation 1

Motivering

Garantipensionen får inte sänkas

Regeringen föreslår att garantipensionen höjs med 23 euro 2016. Därmed ökar utgifterna för garantipensionen med uppskattningsvis 30 miljoner euro till 192 miljoner euro 2016. Vi anser att höjningen behövs. Men samtidigt låter regeringen garantipensionen minska 2016 i enlighet med det negativa folkpensionsindexet (-0,4 procent). Det betyder att pensionärerna har mindre pengar att röra sig med. Vår åsikt är att man inte ska göra negativa justeringar av förmåner som är kopplade till folkpensions- och konsumentprisindex.

Utöver detta vill regeringen frysa justeringarna av folkpensions- och konsumentprisindexet för 2017–2019 och låta förmånerna ligga kvar på en lägre nivå. Enligt en prognos sjunker garantipensionen under den perioden med 4,7 procent jämfört med om indexjusteringarna hade gjorts. Det betyder att garantipensionen är 11,90 euro lägre än den hade varit med indexbindning 2019. När man sparar i de primära förmånerna måste fler ansöka om utkomststöd. Det minskar köpkraften och har direkt effekt på konsumtionsefterfrågan. Samtidigt höjer regeringen klientavgifterna, skär i läkemedels- och reseersättningarna, försämrar servicekvaliteten och gör stora ingrepp i bostadsbidraget för pensionstagare. Tyvärr är den utlovade förbättringen för dem som får garantipension bara tomma löften från regeringens sida.

För att pensionstagarna ska få full nytta av höjningen måste folkpensionsindex undantagsvis 2016 tillämpas utan att garantipensionen sänks enligt det negativa indexet. Detsamma gäller andra förmåner som är bundna till folkpensions- och konsumentprisindex.

Celiakiersättningen får inte slopas

I sin jakt på besparingar vill regeringen slopa kostersättningen för personer med celiaki och skjuta över kostnaderna för behandlingen på patienterna.

Celiaki är en obotlig autoimmun sjukdom som det inte finns någon läkemedelsbehandling för. Den enda behandlingsformen som läkaren kan ordinera är minutiös glutenfri kost. Celiaki ingår i samma grupp av autoimmuna sjukdomar som bland annat MS, Crohns sjukdom och typ 1-diabetes. Samhället stöder behandlingen vid dessa sjukdomar med specialersättning för läkemedel i den lägre eller den högre kategorin. Personer med celiaki bör inte utan orsak ges sämre villkor än andra med autoimmuna eller kroniska sjukdomar.

Regeringen har inga andra skäl till att ersättningen slopas än det att staten måste spara. Det är i själva verket inte alls säkert att man sparar pengar eftersom den uteblivna ersättningen minskar motivationen för kostbehandlingen och möjligheterna att hålla sig till glutenfri kost. Avsteg från kosten leder till allvarigare hälsoproblem. Då ökar behovet av vård och sjukskrivning samtidigt som risken för allvarliga följsjukdomar också ökar. Om personer med celiaki inte har ekonomis-

Betänkande ShUB 4/2015 rd
Reservation 1

ka möjligheter att behandla sin sjukdom, kan kostnaderna för samhället bli mångdubbelt högre än utgifterna för kostersättningen.

Propositionen om slopad kostersättning strider mot målen att främja hälsa och välfärd. Därför måste kostersättning finnas kvar.

Förslag

Vi föreslår därför

att riksdagen godkänner lagförslag 1 och 3 utan ändringar,

att riksdagen förkastar lagförslag 2 och

att riksdagen godkänner ett uttalande (**Reservationens förslag till uttalande**).

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen bereder temporär lagstiftning om att förmåner som är bundna till folkpensions- och konsumentprisindex inte indexjusteras neråt 2016 för att de som får garantipension ska få full nytta av den höjda garantipensionen.

Helsingfors 3.11.2015

Anneli Kiljunen sd
Tuula Haatainen sd
Kristiina Salonen sd
Outi Alanko-Kahiluoto gröna
Aino-Kaisa Pekonen vänst

Betänkande ShUB 4/2015 rd Reservation 2

Reservation 2

Motivering

Garantipension

Syftet med lagen om garantipension är att trygga försörjningen för pensionstagare bosatta i Finland. Följaktligen får de pension som betalas med statliga medel, om deras pension annars inte räcker till för en rimlig försörjning. Bara de som inte har någon annan pension får garantipension till fullt belopp. Andra pensioner dras av från den fulla garantipensionen. Bestämmelser om garantipension ingår i lagen om garantipension (703/2010) och pensionen justeras årligen utan ansökan från och med januari med folkpensionsindex i enlighet med hur levnadskostnaderna stigit. I år uppgår pensionen enligt 8 § i lagen om garantipension till 746,57 euro i månaden. I betänkandet föreslås den stiga med 23 euro i månaden. Vid höjningen bör det beaktas att utgångsbeloppet är lågt och vilka konsekvenser regeringens övriga åtgärder har för de allra fattigaste pensionärerna. Också efter höjningen är garantipensionen för liten för att trygga försörjningen för pensionstagarna i överensstämmelse med syftet i lagen. Det behövs alltså en större höjning.

Med ett tilläggsanslag på 15 miljoner euro kan garantipensionen höjas med ytterligare 10 euro i månaden, till uppskattningsvis 777 euro 2016. Efterfrågan på marknaden får ny fart om drygt 100 000 finländare får bättre köpkraft.

Kostersättning

Sedan den 1 oktober 2002 har personer med celiaki kunnat få kostersättning för merkostnaderna vid glutenfri kost. Ersättningen har varit 23,60 euro i månaden för personer med celiaki som är 16 år eller äldre. I betänkandet föreslås lagen om handikappförmåner bli ändrad och det betyder att kostersättningen försvinner bland förmånerna enligt lagen.

Celiaki är en allvarlig autoimmun sjukdom och bidraget till behandlingen är jämförbar med bidraget till behandling av andra autoimmuna sjukdomar. Andra autoimmuna sjukdomar är bland annat typ 1-diabetes, MS, reumatoid artrit, Sjögrens syndrom och Crohns sjukdom. Samhället stöder behandlingen av dessa sjukdomar genom rätt till specialersättning för läkemedel. Livslång glutenfri kost är den enda behandlingsmetoden vid celiaki. Kosten är alltså medicin för människor med celiaki. Redan små mängder gluten i kosten skadar slemhinnan i tunntarmen. Kroppen börjar förstöra sina egna vävnader och risken för att insjukna i någon annan allvarlig sjukdom ökar, exempelvis lymfkörtelcancer i tunntarmen, osteoporos, barnlöshet och depression. Då ökar samhällets kostnader för undersökning och behandling av besvären och följsjukdomar snabbt.

Enligt näringsrekommendationerna från statens näringsdelegation bör sedvanliga spannmålsprodukter ersättas med glutenfria varianter. Det ger upphov till betydande, fortlöpande och livslånga merkostnader.

Betänkande ShUB 4/2015 rd
Reservation 2

Jag föreslår att personer med celiaki fortfarande ska få ersättning för merkostnaderna för specialkost. Förslagen ingår i kristdemokratiska riksdagsgruppens skuggbudget.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner lagförslag 1 enligt betänkandet men 8 § med följande ändringar och

att riksdagen förkastar lagförslag 2.

1.

Lag

om ändring av 8 § i lagen om garantipension

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om garantipension (703/2010) 8 § 1 mom. som följer:

8 §

Garantipensionens belopp

622,16 Den fulla garantipensionen är euro i månaden.

Helsingfors 3.11.2015

Sari Tanus kd